

Nieuwsbrief Oud Deventer

Nummer 27 Juli 2010 ISSN 1872-7735

Fotomontage met geplande situatie bij de Worp

Uit 'Inrichtingsplan Deventer Ruimte voor de Rivier'

Inhoud van dit nummer

Van de redactie	2	Zo zou het óók kunnen: herbouw van het huis De Schuur aan het Grote Kerkhof	7
Nieuw naast oud aan de Kleine Poot, hoek Lange Bisschopstraat	2	Het carillon van de Lebuinustoren	9
De groene overkant	4	Boekrecensie Veertig jaar AWN afd. 18	11
De salonboten eindelijk uit het beschermd stadsgezicht?	5	Donateursavond 10 februari 2010	12
Het Stadskantoor en de rest	6	Ingezonden	13

Van de redactie

Hoe en wat te restaureren? Deze vraag is niet eenduidig te beantwoorden. Op verschillende momenten komt in Nieuwsbrief nummer 27 de restauratieproblematiek aan de orde. Er bestaat duidelijk een spanningsveld tussen behoud van historische materialen en moderne technieken, tussen het bewaren van de authenticiteit en het nieuwe gebruik van een monument, er moet steeds gekozen worden welk deel van de bouwgeschiedenis (het 'verhaal') zichtbaar moet blijven en wat weggelaten wordt. In de Lebuinustoren is het oude carillon niet eenvoudigweg hersteld, maar ook vernieuwd en uitgebreid. De 'rotte kies' tussen Lange Bisschopstraat en Kleine Poot is nu gevuld, met een modern gebouw dat de oude rooilijn en de zeldzame gotische gevel van het Deken Doyshuis terugbrengt, maar het zicht daarop is onhistorisch. De Stichting Oud Deventer heeft zich steeds uitgesproken voor behoud van de gevel van de voormalige schouwburg aan het Grote Kerkhof als een belangwekkend voorbeeld van wederopbouwarchitectuur, maar nu wijden wij een artikel aan de mogelijkheid om de historische renaissancegevel van De Schuur terug te plaatsen. Stof tot nadenken.

Wij tonen ons verheugd over het coalitieakkoord, waarin het 'ambitiedocument' van Coenen en Asselbergs wordt omarmd, maar menen dat de jongste plannen voor de nevengeul ter hoogte van het IJsselhotel op één punt aanpassing behoeven. In de aanleg van een nieuwe Pothoofdkade zien wij kansen op verbetering.

Wij plaatsen in deze Nieuwsbrief twee ingezonden brieven met onze reacties. U weet: brieven van lezers zijn altijd welkom.

Verder treft u een verslag aan van de jaarlijkse donateursavond. De boekbespreking is dit keer gewijd aan het jubileumboek van de AWN, de vereniging van amateurarcheologen, die haar sporen verdiend heeft inzake het behoud van historisch erfgoed.

Tenslotte is de redactie verheugd dat het nieuwe logo van de Stichting Oud Deventer, dat geïntroduceerd werd bij het zestigjarig bestaan van de stichting, nu ook is opgenomen in de opmaak van onze Nieuwsbrief.

Nieuw naast oud aan de Kleine Poot, hoek Lange Bisschopstraat

In 1591 werd Deventer door Prins Maurits na een beleg van vijf dagen op de Spanjaarden veroverd. Een van de gevolgen was dat Deventer zijn bisschopszetel definitief kwijtraakte.

Dat betekende ook het vertrek van de laatste deken van het kapittel van Lebuinus, Peter Doys. Zijn huis, mooi gelegen op de hoek van de Kleine Poot en de Lange B., tegenover het koor van de Grote Kerk, viel toe aan de stad. In 1603 werd het voor 50 goudguldens per jaar verhuurd aan de boekhandelaar en drukker Cloppenborch. Deze bracht de naam van zijn bedrijf De Vergulde Bijbel op het huis over. Een van zijn opvolgers verwierf het pand in eigendom. Helaas gingen de zaken op den duur niet best en in 1669 moest drukker Joannes Cost er een hypotheek op nemen. Een eeuw later was het pand generaties lang in het bezit van een familie Kroon, allemaal apothekers. In 1877 kwam er een andere nering in, de koekbakkerij van S.E. Klopman Baerselman. Hij en zijn nazaten produceerden en verkochten daar in De Van Ouds Gekroonde Allemansgading tot circa 1950 Deventer koek. Daarna zakte het niveau van wat er werd verhandeld en werd het huis bouwvallig.

(Deventer in Beeld 050983)

Stichting

Drukkerij, apotheek, koekbakkerij: letterverters, pillenslikkers en koekhappers konden er eeuwenlang terecht, maar dat alles was nu geschiedenis. Wie in de jaren daarna hier rondkeek werd er niet vrolijk van. De topgevel van wat intussen Kleine Poot 6 was gaan heten was – voor zover boven het dak uitstekend – historisch gezien het belangrijkste bouwwerk in dit troosteloze gebied. Een gotisch burgerlijk bouwsel, zoals er maar weinig in Deventer zijn, en daarom een monument. In 1961 werd hieraan een (omstreden) restauratie uitgevoerd volgens inzichten van Knuttel. Zes jaar later werd door stadsarchitect Blok een plan gemaakt voor nieuwbouw in dit gebied, uiteraard met behoud van de fameuze gevel. Intussen liet de directeur van Openbare Werken wat er verder aan de straathoek stond in 1969 alvast slopen, vooruitlopend op nieuwbouw. Dat zou tegenwoordig niet meer kunnen: ‘geen sloop zonder bouwvergunning’, dat is nu de regel. Zeker binnen het beschermd stadsgezicht, maar dat begrip werd in Deventer pas in 1988 ingevoerd. Het plan van Blok kwam echter niet van de grond, evenmin als andere, latere ontwerpen. En zo bleef daar veertig jaar lang een kale plek, begroeid met onkruid, in het hart van de stad. Al die tijd hebben we tegen die gevel uit de dertiende eeuw aangekeken, hij had op den duur een ijzeren staketsel nodig om overeind te blijven. Leila Khaled, roemrucht strijdster voor de zaak der Palestijnen, werd er (met haar kalasjnikov) op afgebeeld.

Vele architecten hebben plannen gemaakt voor deze rotte kies, met nogal wisselende uitgangspunten. Een overzicht hiervan bieden Van de Laar en Ledeboer in *De onderste steen*.¹ En dan is er nu eindelijk op deze moeilijke plek, naar een ontwerp van Maarten Fritz uit Bussum, een gebouw verrezen met niet minder dan zes woningen, en waarin de fameuze muur is opge-

nomen en....zichtbaar gebleven. Niet alleen aan mensen is gedacht, er is ook nog nestgelegenheid gebouwd voor die andere binnenstadbewoners, maar dan alleen in de zomermaanden, de gierzwaluwen. Op de hoek van het pand is op de begane grond bovendien een fraaie winkelruimte tot stand gekomen, waar de firma Schröder, gekomen vanuit een ander monumentaal pand in de binnenstad, is gevestigd. De muur is vanuit de Kleine Poot mooi te zien. Loop er eens langs!

De binnenstad van Deventer ziet er weer een stuk beter uit.

¹⁾E. Kleeman (red), 'De onderste steen. Essays over de cultuurgeschiedenis van Deventer. Liber amicorum voor Hans Magdelijns', Deventer 2004, pag. 89-95

schröder

lange bisschopstraat 1
schradermode.nl

a lifetime in fashion

(Advertentie)

De groene overkant

Sinds jaar en dag wijst de Stichting Oud Deventer op de unieke combinatie van het stadsgezicht van Deventer langs de IJssel en de daarmee contrasterende groene overzijde.

In april 1995 keert zij zich tegen het bestemmingsplan 'IJsselzone Binnenstad', waarin voorgesteld wordt een haven voor dertig pleziervaartuigen aan te leggen tussen de twee kribben vóór het IJsselhotel. Zij wijst op de status van beschermd stadsgezicht van beide oevers. Als de gemeente ongevoelig blijkt voor deze kritiek, gaat de stichting in beroep bij de administratieve rechter. In Nieuwsbrief 8 (mei 1999) kan worden gemeld dat de Raad van State negatief beschikt heeft over de gemeentelijke plannen.

De uit te graven nevengeulen bij Deventer dreigen opnieuw schade toe te brengen aan de zo gekoesterde groene overkant. In het 'Inrichtingsplan Deventer, Ruimte voor de rivier', een publicatie van de provincie Overijssel en de gemeente Deventer van 20 november 2009, zijn de eerder vastgestelde plannen nader uitgewerkt. Gepoogd wordt de overkant 'een groene uitstraling' te laten behouden. Door de uit te graven waterkom tussen de twee kribben voor het IJsselhotel komt vanaf de Welle de westelijke oever van de nevengeul in het zicht. Deze wordt gekenmerkt door een groen talud, dat rust op een muur van natuursteen. Deze constructie zal

de helft van het jaar onder water staan, en daarbuiten zichtbaar zijn tot een hoogte van een halve meter gedurende 125 dagen, anderhalve meter gedurende zestig dagen, en enkele dagen 2,5 meter. Voor het hotel ligt een trappartij van ongeveer vijftig meter breed op het talud. Deze wordt zo aangelegd dat alleen het horizontale deel van de traptreden van steen is en het groen van de helling blijft overheersen. Een bedenkelijke ingreep is de geplande aanlegsteiger voor het veerbootje. Hier willen de ontwerpers een herinnering aan de oude schipbrug oproepen. De 'lange pleinruimte' is aan de landzijde voor

Detail van de foto op de voorpagina

Stichting

een klein deel bestraat, maar wordt overigens van hout, voor het grootste deel op te vatten als 'waterplein'. Dit vooruitstekende stuk rust op drijvers die als smalle boten vormgegeven worden. Als een mogelijkheid wordt geopperd de standers boven het pleinoppervlak uit te laten steken.

Een dergelijke constructie van zo'n zeshonderd vierkante meter is op deze plaats niet nodig en ook niet passend. Een eenvoudige aanlegsteiger met dezelfde breedte als die van de steiger aan de Wellezijde (ca. 1.30 m) geeft wandelaars en fietsers voldoende gelegenheid het veerbootje te betreden en te verlaten. Daarmee spaart men groen en geld.

Ten slotte komt de oude idee van een passantenhaven opnieuw naar boven: aan de zuidzijde van het aanlooplein naar het pontje zijn acht ligplaatsen voor pleziervaartuigen voorzien. Op 7 december 2009 moest de adviseur van de gemeente inzake het project 'Ruimte voor de rivier', de heer Heilen, er door onze secretaris aan herinnerd worden dat de Raad van State in 1999 het plan voor een passantenhaven heeft afgekeurd (zie boven). Wij mogen hopen dat de plannenmakers zich door hun enthousiasme niet zo laten meeslepen dat zij deze beslissing van de hoogste bestuurlijke rechter vergeten.

De salonboten eindelijk uit het beschermd stadsgezicht?

De Stichting Oud Deventer is bijzonder verheugd dat nu eindelijk een einde gaat komen aan het aanleggen van grote salonboten langs de Welle. Immers, volgens de plannen zullen in de toekomst de passagiers

voorbij de Wilhelminabrug, aan de vernieuwde Pothoofdkade, van en aan boord gaan.

Op dinsdag 18 mei is in een presentatie voor het bestuur van de Stichting Oud Deventer door de heren Heilen en Barwegen over de plannen voor het Worpfront gezegd dat de salonboten van rederij Scheers zullen verdwijnen van de Worpzijde van de rivier. Dit is goed nieuws. Zo wint de gemeente iets terug van de groene uitstraling die in de plannen voor de nevengeul tegenover de binnenstad wel wordt nagestreefd, maar niet optimaal gerealiseerd. Al sinds jaar en dag wijst de stichting op de storende invloed van de grote witte kolossen op de beschermde groene IJsseloever. Nog op 12 september 2009 heeft het bestuur van de SOD in een brief aan het college van B & W voorgesteld de vergunning in te trekken om 'een permanent en vrij uitzicht op het tegenoverliggende Worpplantsoen te realiseren'. De gemeente heeft een goed alternatief: zij kan de Gashaven aanwijzen als vaste ligplaats.

Het Stadskantoor en de rest

Het coalitieakkoord

In onze vorige nieuwsbrief gaven wij uiting aan onze opluchting omdat het 'Huis van Deventer' was losgelaten. En aan onze hoop dat daaropvolgende geluiden over duurzaamheid en hergebruik van gebouwen zouden wijzen op een andere denkrichting dan we de laatste jaren vanuit het stadhuis hadden vernomen. We waren dan ook benieuwd of het coalitieakkoord, dat op 16 april 2010 onder de titel 'Naar een nieuw evenwicht in Deventer' het licht zag, op die terreinen waarop wij langzamerhand over enige deskundigheid beschikken nieuwe openingen zou bieden. Hieronder enkele kanttekeningen, met uit het akkoord geciteerde zinsneden in cursief.

We willen een meer ontspannen relatie tussen raad en college en met de inwoners.... Discussies maken de besluitvorming sterker.....Zelf meedoen brengt inwoners en bestuur dicht bij elkaar....We zoeken de kracht van onze gemeenschap op door de burger meer te betrekken en deelgenoot te maken van de besluitvorming. Betekent dit dat het stadsbestuur gebruik wil maken van de inzichten van een stichting als Oud Deventer inzake de binnenstad? Die zal zeker bereid zijn haar bijdrage aan de discussie geven.

Duurzaamheid is één van de rode draden in dit collegeprogramma... Wij gaan het algemeen belang bij ruimtelijke ontwikkelingen duidelijker waarborgen door vooraf in samenspraak en met inspraak kaders te bepalen....Duurzaamheid betekent ook het hergebruik van bestaande gebouwen. Uitstekend.

Bereikbaarheid van Deventer:....Voorop staat dat we beslissingen over de ruimtelijke inrichting van de (binnen)stad en de verkeersstructuur (bereikbaarheid en parkeren) meer in samenwerking gaan voorbereiden....In en rond de binnenstad realiseren we duurzame parkeeroplossingen. Dat is inderdaad een van de eerste dingen die onderzocht moeten worden. Alleen jammer dat het onderzoek van Buro Haskoning inzake autoverkeer en parkeren voor zover wij weten nog steeds niet openbaar is. De heer Asselbergs had dit al eind februari verwacht. Als publicatie van dat rapport nog lang uitblijft kan dat leiden tot vermindering van belangstelling onder de burgerij.

Brief Oud Deventer

Oud Deventer heeft binnen de daartoe gestelde termijn schriftelijk gereageerd op het ambitie-document 'Deventer: een bericht aan de stad', en daarbij aan het Stadsbestuur en de heren

- Asselbergs en Coenen onder meer laten weten
- het rapport in grote lijnen toe te juichen
- in te stemmen met de voorgestelde volgorde der dingen
- de noodzaak te onderschrijven van de stichting van een projectorganisatie, met daarin de nodige deskundigheid van monumentenzorg en Deventer geschiedenis
- uit te gaan van hergebruik van bestaande gebouwen in de binnenstad, voor zover deze gebouwen passen in het historisch stadsbeeld
- onder strikte voorwaarden geen bezwaar te hebben tegen de huisvesting van het gemeentelijk apparaat ter plaatse van de voormalige schouwburg en aan het Burseplein. Mocht dat te weinig werkplekken opleveren dan lijkt een verbouwde Noordenberggarage een goede aanvulling.
- er op aan te dringen om bij alle binnenstadsvoorzieningen die auto's aantrekken de verkeersstromen grondig te bestuderen en te structureren alvorens dergelijke voorzieningen daar een plaats te geven
- een autoluwe Welle te blijven nastreven
- te verwachten dat het stadsbestuur de heren Asselbergs en Coenen volgt in hun toepassing van openheid en transparantie, waardoor draagvlak onder de bevolking kan worden verkre-

gen.
Bovengenoemde brief is integraal te lezen op de website van de Stichting Oud Deventer, www.oud-deventer.nl.

Laatste nieuws

Intussen heeft B en W op 11 mei het ambitie-document officieel vastgesteld. Er is een tijds- pad gepubliceerd met twee politieke markten (26 mei en 2 juni) over dit onderwerp en eind juni besluitvorming in de gemeenteraad. Wat betreft de uitvoering zijn nog slechts fragmentarisch mededelingen gedaan met één uitzondering. Het eerste binnenstadsproject dat opgepakt wordt, is de nieuwbouw van het stads- kantoor aan het Grote Kerkhof. Voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie in de binnenstad wordt als eerste stap een plan van aanpak gemaakt. Dit plan is in juni klaar, wordt gesteld. Wanneer de Raad hiermee heeft ingestemd wordt een nieuw programma van eisen geschreven en een stedenbouwkundig plan gemaakt. Deze zijn naar verwachting in het voorjaar van 2011 gereed.

Stichting

Zo zou het óók kunnen: herbouw van het huis De Schuur aan het Grote Kerkhof

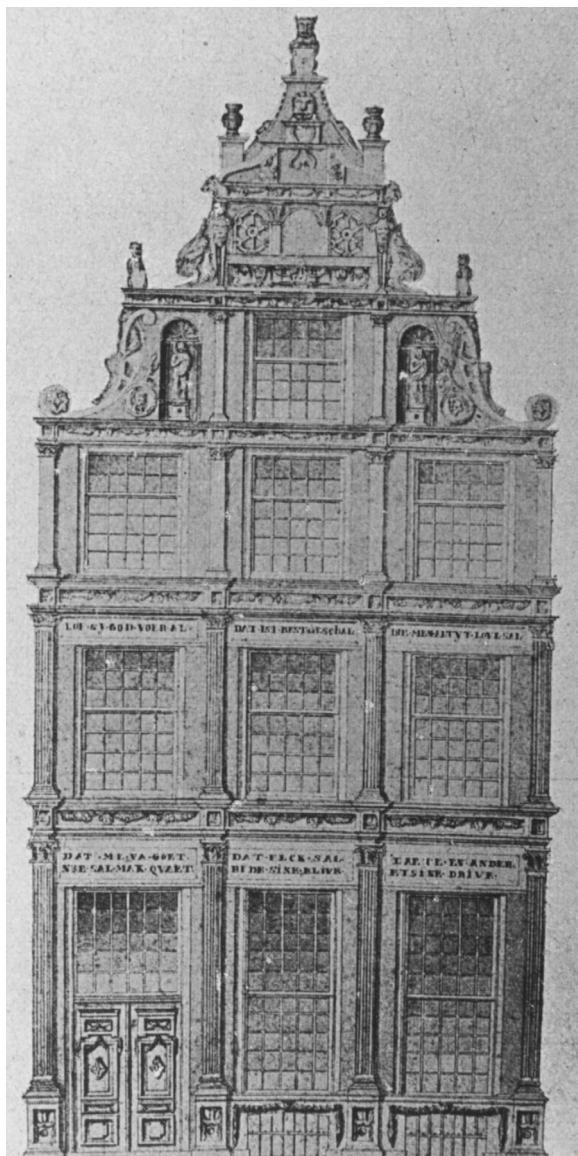
Bij de plannen voor een nieuw stadskantoor heeft de Stichting Oud Deventer zich sterk gemaakt voor het behoud van de gevel van de voormalige schouwburg aan het

Grote Kerkhof. Ook in Nieuwsbrief 21 (november 2005) heeft de SOD gepleit voor behoud van dit en andere toonaangevende voorbeelden van de Wederopbouw-architectuur. Toch willen wij onze ogen niet sluiten voor een interessant alternatief, in te passen binnen nieuw te maken

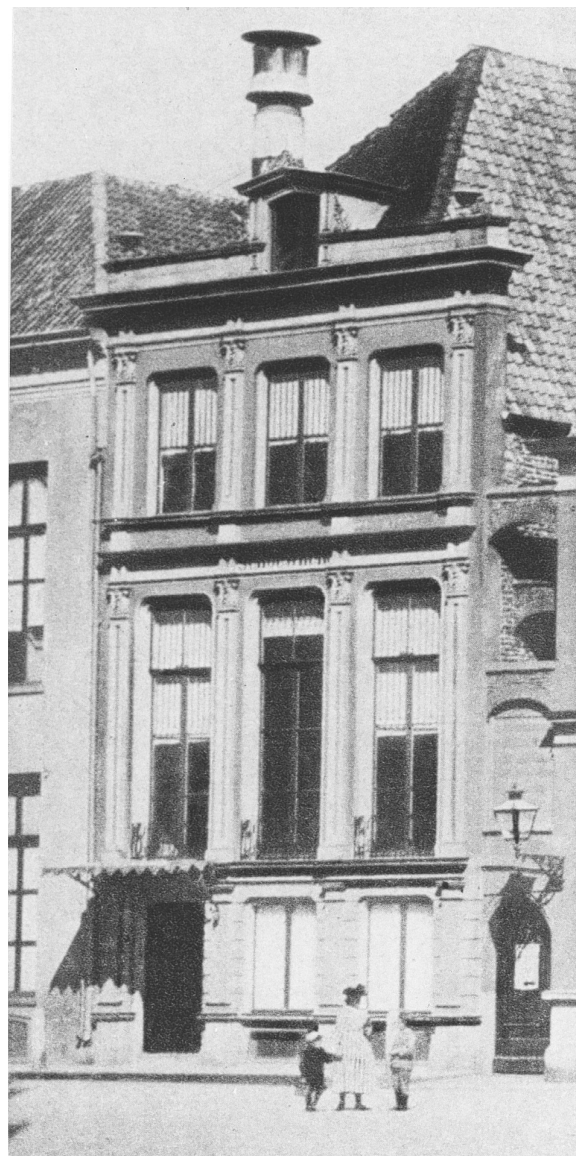
plannen voor het nieuwe stadskantoor, dat zal verrijzen aan het Grote Kerkhof. Er gaan namelijk ook stemmen op om het prachtige huis De Schuur, dat vroeger op deze plaats stond, weer op te bouwen. Een tweetal bouwfragmenten en enkele tekeningen zijn er nog. Wat is de geschiedenis van huis De Schuur en door wie werd het bewoond?

In dit eerste deel van een tweetal artikelen over De Schuur richten wij ons in deze Nieuwsbrief uitsluitend op de gevel van De Schuur, in samenhang met de naastgelegen panden. In de volgende Nieuwsbrief besteden we aandacht aan een enkele bewoner van De Schuur en de inrichting van het pand, als achtergrondinformatie.

G.J. Lugard jr. heeft in 'De Koerier' (de naam van het 'Deventer Dagblad' tijdens de bezet-

Tekening van B. Looman, vlak voor 1862 (Deventer in Beeld 004271)

Gevelwand Grote Kerkhof na 1862 (Deventer in Beeld 004281)

Lithografie naar tekening van A.A.C. van 't Zant, 1857 (Deventer in Beeld 004258)

ting) van 28 november 1940 een artikel over De Schuur geschreven in de serie 'Merkwaardige huizen en hun bewoners'. Aflevering 10 van deze serie is getiteld: 'Door 5 eeuwen van "Schuur" tot Schouwburg'. Aan dit artikel ontleenden wij de volgende feiten.

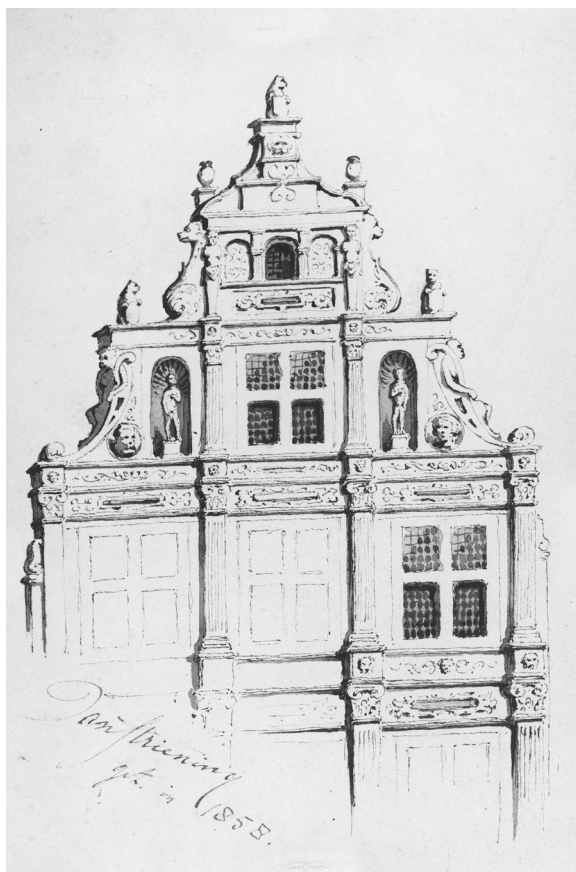
In 1442 werd "Die Schuer" voor het eerst genoemd. Het huis lag in die tijd nog, samen met de Brunenberg (het latere Landshuis) en het Raadhuis en nog twee huizen, De Halve Maan en het Olde Credeshuus, aan een straat die pas in 1644 een plein werd: het Grote Kerkhof.

In 1558 liet schepen Johan Doornebus een prachtige renaissancegevel voor De Schuur zetten, versierd door lijstwerk, ondersteund door pilasters, en bekroond door een zeer rijke topgevel, met daarop enkele spreuken. In 1862 kocht Gerrit Boer, een grutter uit de Nieuwstraat, De Schuur om er een sociëteit te huisvesten. Boer liet nog in hetzelfde jaar, niet gehinderd door enig historisch besef, de prachtige gevel slopen om er een smakeloos front voor in de plaats te zetten. Kort voor de sloop van de gevel heeft stadsbouwmeester B. Looman tekeningen van het huis gemaakt. De kunstenaar Jan Striening had in 1858 de

gevel al getekend. Enkele stenen bouwfragmenten van De Schuur bevinden zich thans nog in de kelder van De Drie Haringen. Het betreffen fragmenten van de gevelijst en van de gevel. Helaas is dat alles wat er van het middeleeuwse pand overgebleven is, naast enkele bouwtekeningen van delen van het pand van na circa 1880.

In 1873 verkocht de weduwe van Boer voor 14.000 gulden het sociëteitsgebouw aan het bestuur van de nieuwe sociëteit De Hereeniging. Toen De Hereeniging in 1874 echter haar intrek kon nemen in het vrijgekomen Athenaeumpand aan de Grote Poot kon De Schuur gaan dienen als nieuwe entree en foyer van de schouwburg. Achter de beide panden rechts van De Schuur, samen het café-restaurant Van Eede vormend, bevond zich sinds 1820 een 'komediezaal'. Nu konden deze drie panden samengevoegd worden tot schouwburg, die daarmee een echte entree aan het Grote Kerkhof kreeg.

Deze situatie bleef voortbestaan tot 1953, toen de zij- en achtergevels, de kelder en de kap van De Schuur, die allemaal erg mooi waren, gesloopt werden, samen met de rest van de oude schouwburg van Van Eede. De drie panden moesten plaats maken voor het nieuwe

Tekening van J. Striening, 1858 (Deventer in Beeld 004272)

schouwburggebouw van architect J.D. Postma, dat in 1954 zijn deuren opende.

Komt de gevel van De Schuur terug aan het Grote Kerkhof, met opoffering van de schouwburggevel uit 1953? Een moeilijke keus.

Een aantal donateurs is nog niet in het bezit van het hun toekomende jubileumboek. Het ligt voor hen klaar bij onderstaande personen.

Om teleurstelling te voorkomen wordt u verzocht tevoren telefonisch contact op te nemen.

Hans van Beeck, secretaris, tel. 0570 613764,
Bergstraat 15 Deventer
Matthijs Kuiper, tel. 0570 618078,
Noordenbergsingel 6 Deventer

Het carillon van de Lebuinustoren

Nu de restauratie van de toren na een lange winterstop weer is hervat, willen wij graag aan de restauratie van het carillon aandacht besteden. Voor het hiernavolgende is gebruik gemaakt van

De Torenmuziek van Deventer door C.M. Hogenstijn en de informatie van de gemeente Deventer die de afgelopen tijd in 'Deventer Nu' in de 'Deventer Post' verscheen. Ook is gesproken met stadsbeiaardier Roel Smit.

In de door Hendrick de Keyser in 1613 gebouwde koepel werd een klokkenspel geplaatst van Hendrick Wegewaert. De zestien klokken werden in de vensters van de nieuwe koepel gehangen. Dit Wegewaertcarillon was echter niet bijster goed gestemd, vandaar dat klokkengieter François Hemony in 1647 25 nieuwe klokken goot, waarvoor alle Wegewaertklokken op één na, als klokspijs dienden. In 1664 werden nog zeven Hemonyklokken aan het carillon toegevoegd.

Van 1950 tot 1952 vond een ingrijpende restauratie aan het klokkenspel plaats. Deze grondige restauratie, door klokkengieterij Petit en Fritsen uitgevoerd, was noodzakelijk vanwege bomschade tijdens de Tweede Wereldoorlog. Twee Hemonyklokken bleken niet te redden en werden hergoten, twee andere kwamen in de klokkenstoel van het wijkgebouw aan de Van Vlotenlaan te hangen. De resterende Hemonyklokken werden hersteld; met de enig overgebleven Wegewaertklok en tien nieuwe klokken van Petit en Fritsen vormden zij met 47 klokken tot 2009 het carillon. Het geheel werd binnen in de lantaarn gehangen, vrij laag, waardoor het carillon tamelijk zacht klonk. In het begin van deze nieuwe eeuw bleek een nieuwe restauratie noodzakelijk. Begin 2009 werden alle klokken van het carillon naar de Koninklijke Eijsbouts in Asten vervoerd om daar uitvoerig bekeken te worden. De 28 oorspronkelijke Hemonyklokken mochten niet uit het carillon, dat een rijksmonument is, verwijderd worden, ook al zouden ze er nog zo slecht aan toe zijn. De grootste luidklok bleek echter twee scheuren te vertonen. Een high tech lasbeurt zorgde ervoor dat deze Hemonyklok toch weer kan functioneren. De beide klokken van het wijkgebouw aan de Van Vlotenlaan zijn weer terug in de Lebuinustoren. Eijsbouts maakte

(Foto Roel Smit)

bovendien vijf nieuwe, kleine klokjes en één grote klok. Het carillon is nu veel verder boven de vloer gehangen. In oktober 2009 hingen de klokken op hun plaats, nu weer in vijf van de acht vensteropeningen, zoals van 1613 tot 1952. Stadsbeiaardier Roel Smit toont zich zeer ingenomen met de restauratie van het carillon. Het speelt veel prettiger, alles ziet er boven weer puntgaaf uit, en hij heeft de klokken stuk voor stuk niet eerder in zijn beiaardiersleven zo mooi horen klinken. Dat neemt niet weg dat hij nog gelukkiger zou zijn geweest wanneer de klokken een plek in het hart van de koepel hadden gehouden, liefst zo hoog mogelijk. Door de situering in vijf van de acht vensters is de klankuitstraling van het instrument onevenwichtig geworden. Luisterend vanuit verschillende windrichtingen blijken er telkens klokken te zijn die klinken 'alsof ze achter een muur hangen'. Dat ze dat doen is vanuit diezelfde windrichtingen dan ook duidelijk te zien. De klank van de klokken als ensemble komt hierdoor niet optimaal tot z'n recht: op de trappen van het stadhuis klinken bijvoorbeeld de kleine melodieklokken luid en duidelijk, terwijl sommige bas-klokken maar zachtjes waarneembaar zijn. Loop je vervolgens door het Noordenbergkwartier

dan klinken diezelfde melodieklokken omfloerst en zacht, terwijl de bas-klokken van het noord-venster luid en duidelijk overheersen.

Toch zijn er ook veel Deventenaren die de veranderingen in de klank zeer waarderen, en ook restauratiearchitect Willem Smid is enthousiast over de nieuwe opstelling.

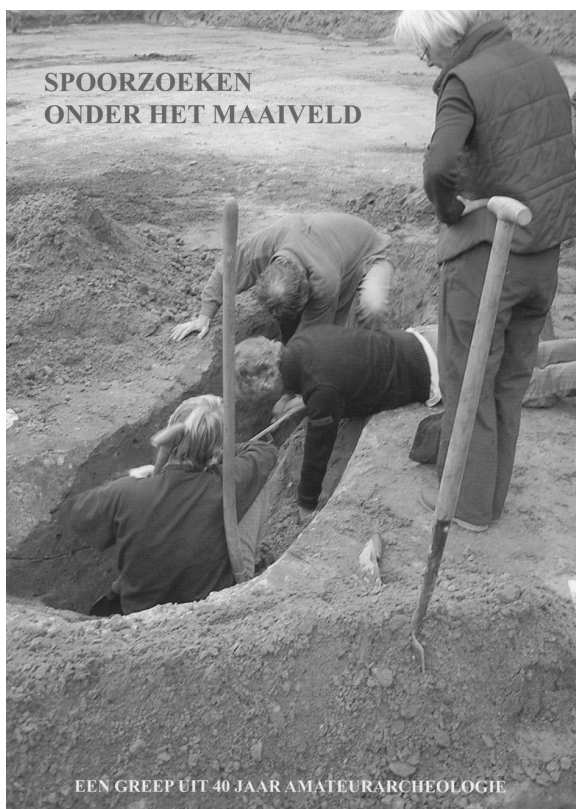
Hier zien we dat cultuurhistorische en architectonische opvattingen op gespannen voet kunnen staan met de eigenlijke functie (in dit geval: klinken) van een rijksmonument. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed heeft meer oog gehad voor een beiaard die prachtig is om te aanschouwen, ten koste van een zo evenwichtig mogelijk klinkend carillon, aldus Roel Smit.

Website

Breng een bezoek aan de website van de Stichting Oud Deventer!
Geef uw reacties op onze mededelingen en onze standpunten:

www.oud-deventer.nl

Stichting

Boekrecensie

Veertig jaar AWN afd. 18

Een jubileumboek, een herinnering aan het werk van amateurarcheologen, aan vrijwilligers die zich inzetten voor het behoud van onze begraafhistorie. In een tijd waarin de wettelijke bescherming van ons bodemarchief ontoereikend was en professionele archeologen dun gezaaid waren, zetten leden van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) zich in voor het bergen van historische informatie die anders onherroepelijk verloren was gegaan. Heel vaak is er niet voldoende tijd, moeten vrijwilligers inderhaast opgetrommeld worden, zijn snelle keuzes noodzakelijk, want wachten met bouwwerkzaamheden kost geld: 'alleen aanstaand weekeind en geen dag langer, maandag gaat het beton erover.'

Vanaf 1969 is dit werk ter hand genomen door de regionale werkgroep Zuid-Salland – IJsselstreek – Oost-Veluwezooim, dat jaar opgericht op verzoek van de AWN. Intern wordt gecommuniceerd door middel van nieuwsbrieven en worden bijscholingscursussen gevolgd, naar buiten toe manifesteert de afdeling zich met lezingen en excursies en een enkele keer een tentoonstelling. Verder worden een 'contactorgaan'

en jaarverslagen gepubliceerd, vanaf 1971 onder de naam 'De Hunnepers'.

Wij noemen een van de eerste en belangrijkste wapenfeiten van de werkgroep: het onderzoek naar het voormalige klooster Ter Hunnepe. Hieraan is in 1970 begonnen. In het begin was er niet meer dan een vermoeden dat ten zuiden van Deventer, op een hoger gelegen plek langs de Schipbeek, een klooster gestaan zou hebben. Leden van de werkgroep hadden van buurtbewoners gehoord dat in de omgeving van de boerderij 'Het Klooster' vroeger ook echt een klooster gestaan had. Toen het hele project in 1993 werd afgesloten met een tentoonstelling in Museum De Waag, was de complete plattegrond van het klooster met de bijgebouwen in kaart gebracht en waren voorwerpen aan het licht gekomen die getuigden van de rijkdom van het damesklooster Maria ter Horst.

Aansluitend bij ons verhaal over De Schuur aan het Grote Kerkhof (zie pag. 7) staan wij een moment stil bij de vondst van gebrandschilderde ramen die in januari 1985 gedaan is in de kelder van Assenstraat 34 (toen 24-26): eveneens een bijdrage aan de bewonersgeschiedenis van de Deventer binnenstad. De ruitjes konden dankzij de inspanningen van leden van de AWN voor een groot deel gereconstrueerd worden en zijn

**boekenpaleis
in het hart van
Deventer
Boekenstad**

Praamstra
boekhandel

Keizerstraat 2 (hoek Walstraat), Deventer
Telefoon (0570) 675925
www.boekhandelpraamstra.nl

(Advertentie)

thans in Historisch Museum Deventer tentoongesteld. Hierbij kwamen de namen van twee echtparen tevoorschijn: 'Arendt ten Grotenhuis en Maria Willems van Heemskerck zijn huisvrouw ANNO 1611', en het onvolledige 'hellinck en hudde zijn 1611'. De Amsterdamse families Hellinck en Hudde waren verwant aan de Deventer burgemeester Johan Heynck, die in 1611 het pand aan de Assenstraat bewoonde. Bij een verbouwing of bij nieuwbouw werden vensterglazen geschonken door goede relaties. Ook Arendt ten Grotenhuis en zijn vrouw zullen dus tot de vriendenkring van Heynck behoord hebben.

Het boek is toegankelijk voor een breed publiek. Direct bij het doorbladeren wordt de lezer door welgekozen afbeeldingen van allerhande voorwerpen en situaties en korte onderschriften geprikkeld om verder te lezen. Daartoe wordt hem de gelegenheid geboden door afgeronde, prettig geschreven artikelen, hier en daar verlevendigd met een anekdote. Vaktechnische archeologische uitweidingen worden vermeden. Een volledige beschrijving van de activiteiten van de AWN moet men niet verwachten.

Stichting Oud Deventer geeft zelden subsidies om publicaties mogelijk te maken. Aan de uitgave van het jubileumboek van deze zustervereniging hebben wij echter graag een financiële bijdrage gegeven.

A. Dijkstra-Kruit (red.), 'Spoorzoeken onder het maaiveld. Een greep uit 40 jaar amateurarcheologie', AWN afdeling Zuid-Salland – IJsselstreek – Oost-Veluwezoon, 2009
ISBN / EAN: 978-90-9024809-7

Donateursavond

10 februari 2010

Ondanks de ongekend hevige sneeuwval van die dag hadden zo'n dertig donateurs gehoor gegeven aan de uitnodiging voor de donateursavond, die voor de vierde maal in Magna Domus in de Noordenbergstraat werd gehouden.

Willem Smid, architect van het bureau Smid en Peters, gaf een boeiende lezing met powerpoint-presentatie over de restauraties van de Lebuinustoren en de gewelfschilderingen in de

Grote Kerk. De aanwezigen waren enthousiast over het geheel.

Voor het begin van de restauratie van de toren is in 2002 uitgebreid onderzoek gedaan naar de zichtbare schade en werd een schatting gemaakt van wat men aan onzichtbare schade kon verwachten. Desondanks kwam men toch voor onaangename verrassingen te staan.

Zo hadden bij de tweede omloop roestende ankers de zachte Bentheimer zandsteen van de balustrade verpulverd. De balusters onder de horizontale balustrade vertoonden eveneens veel scheuren en ook verzakkingen. Ze worden deels van nieuwe stukjes steen voorzien; de meest slechte exemplaren worden vervangen.

De vier raampartijen en zestien muurpinakels zijn gedemonteerd en worden vernieuwd. Beeldhouwer Ton Mooy heeft nieuwe pinakels gemaakt aan de hand van een goed geconserveerd exemplaar. In het najaar moeten deze stenen versieringen weer in de muren van de toren bevestigd zijn.

De torenspits, bestaande uit een vergulde haan, pijnappels en bollen, is al hersteld en ook het dak van Thüringer leisteen van de lantaarn is gerestaureerd. De koepel kon vervolgens geheel uit de steigers. Afgelopen zomer is de bonte knaagkever in de houtconstructies bestreden. Die had trouwens nog veel meer schade aangebracht dan al werd gevreesd.

Willem Smid ging in zijn lezing ook nog in op de restauratie van het uurwerk, de luidklokken en het carillon. Aan het carillon is een afzonderlijk artikel in deze nieuwsbrief gewijd.

De bedoeling is dat de toren in het komende najaar wordt opgeleverd. De wijzerplaten van de klokken zullen dan weer op hun oorspronkelijke plaats hangen, iets lager dan voor de restauratie.

Na de pauze zette Willem Smid zijn verhaal voort.

De restauratie van de gewelfschilderingen in de Grote Kerk vond in drie jaar in zes gedeelten plaats. Het laatste deel, het stuk onder de toren, is bijna klaar.

Eerst hebben de restaurateurs de gewelven zorgvuldig gereinigd teneinde de originele schildering bloot te leggen. De schilderingen werden vervolgens geconserveerd en waar nodig bijgewerkt. Ze stammen uit diverse perioden en zijn bovendien niet allemaal op dezelfde wijze gerestaureerd in het verleden. De problemen liepen uiteen van schilferende schilderingen tot onder kalk verdwenen voorstellingen en verkeerd gere toucheerde verflagen. Vooral de Deventer schilder E. Bokhorst heeft in de eerste helft van de

Stichting

vorige eeuw sterk zijn eigen stempel gedrukt bij de toenmalige restauratie. Elk plekje dat is aangepakt is gedocumenteerd.

In het bijzonder in de Magistraatskapel is goed te zien hoe helder de schilderijen nu zijn geworden. Het lofwerk en de figuren zijn weer duidelijk zichtbaar, zoals bijvoorbeeld de wilde-man en de wildevrouw met de Deventer stadswapens.

Na afloop van de lezing voerde de nieuwe penningmeester van de Stichting Oud Deventer, Henk Weulink, nog kort het woord. Hij verving voorzitter Bert Renkema die vanwege de barre weersomstandigheden Deventer niet op tijd had kunnen bereiken.

Bert Renkema had de volgende punten willen memoreren:

- Er heeft binnen het bestuur van de SOD een verschuiving plaatsgevonden, waarbij het algemeen bestuur nu meer gewicht in de schaal legt en het dagelijks bestuur alleen de dagelijkse zaken behartigt. Elk bestuurslid heeft nu een eigen portefeuille.
- De Nieuwsbrief krijgt een nieuwe vormgeving (dat bleek ook een wens van de aanwezige donateurs op 10 februari jl.). Daarnaast zal de website een steeds belangrijker rol in de informatieverstrekking krijgen. Ook bezinnen wij ons op andere mogelijkheden om onze donateurs op de hoogte te houden, bijvoorbeeld middels mailbrieven.
- Naar aanleiding van de discussie over het stadskantoor: de SOD heeft zich niet gemengd in allerlei discussies over voor of tegen de plannen voor het stadskantoor, over de wenselijkheid van een bepaalde voorziening op een specifieke locatie of over de hoogte van de bedragen die daarmee gemoeid zijn. Wij hebben steeds geoordeeld over de impact van de voorgenomen plannen op het historisch stadsbeeld dan wel de verfijnde verkaveling (parcellering) die onze binnenstad zo historisch maakt. Met de uitkomsten van het debat zijn wij uiteraard blij. Nog fantasieus is dat het college een fase heeft ingelast voor bezinning op wat we in de breedte willen met onze binnenstad en alle voorzieningen die daarin een plaats moeten krijgen.

Ingezonden

De luis in de pels

Hoewel ik uiteraard Oud Deventer een goed hart toedraag, meen ik op enkele punten een paar kritische kanttekeningen te moeten maken bij het artikel over het stadskantoorproject in de Nieuwsbrief van oktober 2009.

1. De SOD was 'opgelucht' toen het nieuw aangeleden College van B en W het ontwerp van Neutelings-Riedijk in de la liet verdwijnen, terwijl toch het ontwerp met groot enthousiasme in de Raad en een meerderheid van Deventernaren uit een vijftal ontwerpen van gerenommeerde architecten was gekozen. Ik ben ervan overtuigd dat de keuze voor het ontwerp van Neutelings-Riedijk de oorzaak van alle problemen is geweest. De bezwaren waren vanaf het begin helder: te experimenteel, te duur, te hoog, te onzichtbaar op de (gegeven) locatie. Het ontwerp van Herman Herzberger had gekozen moeten worden; dan was de bouw waarschijnlijk nu al begonnen.
2. De SOD heeft destijds 'twijfels' geuit over het aan elkaar koppelen van stadskantoor en bibliotheek en gepleit voor uitstel. Binnen de gemeentelijke ambtelijke kring zouden die twijfels ook heersen: het Hoofd van de Sector Economie en Vastgoed heeft 'op de rem getrapt'. De relevantie van deze opmerkingen is naar mijn mening nihil. Er is een Structuurplan en een Visie Binnenstad Zuid, die het ruimtelijk beleid voor de lange termijn behoren te beheersen. Een lichtpuntje in de onmogelijke situatie, waarin de stad zich vandaag bevindt, is dat het in juli (voor negen maanden) aangetreden College tenminste de VBZ als leidraad blijft hanteren. Dat is koersvastheid en géén tunnelvisie, zoals het artikel suggereert!
3. Vervolgens wordt een lange uiteenzetting gegeven over de rol van het Deventer Dagblad. Afgezien van het feit dat deze krant nog maar een dekkinggraad heeft van ongeveer 30%, onderkent de SOD niet dat de krant in de onderhavige zaak vooral als actievoerder is opgetreden en niet als een onafhankelijke verslaggever. Het verzoek om bonnen in te sturen met 'reacties' op een moeilijke vraag, het houden van een 'onderzoek' naar weerstand onder de bevolking, het (selectief?) publiceren van ingezonden brieven, dat zijn de middelen van actievoerders. Ik houd de krant voor een groot deel verantwoordelijk voor de in de stad gegroeide weerstand, nog verergerd door de opgewonden kretologie, die op het internet toegelaten wordt.
4. Het artikel eindigt met de retorische vraag 'valt er in maart 2010 wat te kiezen?'. De SOD-redactie hoopt het van harte. Er wordt evenwel nagelaten nu de kans te grijpen een eigen SOD-standpunt te formuleren. Als de SOD niet vóór de verkiezingen in

maart met een duidelijke keuze komt en niet schroomt de politieke partijen daaraan te toetsen verspeelt de SOD de eervolle rol van luis in de pels.

Ir. J.M. Veldhuis, oud-inspecteur van de ruimtelijke ordening.

Antwoord redactie:

De redactie is ir. J.M. Veldhuis zeer erkentelijk voor zijn reactie, temeer om zijn grote deskundigheid.

De SOD heeft uit het vijftal ontwerpen de 'minst slechte' gekozen. Deze keuze werd bepaald door de opvatting van de SOD dat zowel de gevel van de schouwburg als van de school in de Polstraat behouden moesten blijven. Dat was in het (oorspronkelijke) ontwerp van Neutelings-Riedijk het geval.

Het krampachtig vasthouden aan de Visie Binnenstad Zuid door de gemeente betreurde de SOD vanwege de koppeling van bepaalde functies aan bepaalde gebieden. Met deze stringente indeling plaatst de gemeente zichzelf volgens de SOD in een weinig flexibele positie.

De rol van het Deventer Dagblad is inderdaad niet meer zo groot als in 1998, zeker niet in de zin dat deze krant actievoerder zou zijn. De berichtgeving over de plannen voor het Huis van

Deventer is volgens ons een goede weergave van breed door de bevolking gedragen opvattingen over dit plan. Voor- en tegenstanders kwamen aan het woord.

De SOD maakt geen keuzes waar het de invulling van bestaande gebouwen betreft, maar pleit voor een visie op hoofdlijnen. Bovendien moet de keuze voor het één de keuze voor het andere niet negatief beïnvloeden.

De rol van luis in de pels ziet de SOD zich toebedacht in het signaleren van (dreigende) misstanden, en het actief en tijdig meedenken over plannen die een onomkeerbaar karakter dragen en die beslissend zijn voor het aanzien van onze fraaie stad.

Het oude Geertrui

Deze ochtend ontvingen we de Nieuwsbrief van Oud Deventer. Hierin een artikel over het Geertruidenziekenhuis en de pogingen om dit te behouden.

Het leek me verstandig om te wijzen op een wezenlijke vergissing in het artikel. Er wordt namelijk gewezen op de unieke betekenis van het complex na de (veelal recente) sloop van andere volgens het prototype van het bureau Ed. Cuypers gebouwde ziekenhuizen.

Het Sint Elisabethziekenhuis in Tilburg

Stichting

Het Geertruiden is evenwel niet het enige overgebleven ziekenhuis in deze reeks!!! Het uit 1923 daterende Sint Elisabethziekenhuis in Tilburg is gelukkig behouden gebleven (d.w.z. in hoofdzaak en nu ingericht voor ateliers, appartementen enz.). Verder is in Den Haag Ed. Cuypers' Juliana Kinderziekenhuis gesloopt maar het is me niet bekend of het eveneens door dit bureau ontworpen Rode Kruisziekenhuis in deze stad mogelijk behouden is gebleven.

Ik ben zelf reeks geruime tijd werkzaam bij een bureau (MAB Nijmegen) dat vooral de gemeentelijke overheid adviseert over de monumentwaardigheid van panden. Vandaar dat het me bekend is hoezeer (al dan niet terecht) fouten door tegenstanders van bescherming kunnen worden gebruikt.

*Met vriendelijke groet,
J. van Hest, Deventer*

Antwoord redactie:
Wij zijn voor dit artikel afgegaan op de lijst, die Giovanni Fanelli heeft opgenomen in 'Moderne architectuur in Nederland 1850-1940'.
Informatie bij het gemeentelijk archief in Tilburg bevestigt dat aldaar het Sint Elisabethziekenhuis nog overeind staat. Zie bijgaande foto van de ingang. Het Haagse Rode Kruis ziekenhuis is overigens tijdens de Tweede Wereldoorlog door de bezetter gesloopt.
Dank voor uw correctie.

COLOFON

De Stichting Oud Deventer komt sinds 1948 op voor het culturele erfgoed binnen de gemeente Deventer.

Dankzij haar inzet is een aantal monumenten behouden gebleven. Ook op 62-jarige leeftijd blijven wij actief voor onze stad.

Vanaf 1996 verschijnt twee maal per jaar onze Nieuwsbrief. Wie deze wil ontvangen kan zich opgeven bij het redactieadres Bergstraat 15, 7411 ER Deventer of via redactie@oud-deventer.nl.

Alle ongesignde artikelen zijn afkomstig van de redactie, die als volgt is samengesteld: J.A. van Beeck, B.C.E. Bolkestein en H.Vrielink.

Voor de inhoud van ingezonden brieven is de redactie niet verantwoordelijk. Zij behoudt zich het recht voor deze te bekorten.

Wij verwachten van onze abonnees wel enige financiële steun. Geef u op als donateur via deze bon of via redactie@oud-deventer.nl. En maak tegelijkertijd uw bijdrage (minimaal € 20,- per jaar) over op rekening 63.16.63.002, t.n.v. Penningmeester Stichting Oud Deventer.

JA, IK WIL DE STICHTING OUD DEVENTER STEUNEN MET EEN BEDRAG VAN € PER JAAR

Inmiddels heb ik bovenstaand bedrag overgeboekt op rekening 63.16.63.002 t.n.v. de penningmeester Stichting Oud Deventer

Naam :

Adres :

Handtekening

Deze bon uitknippen en in enveloppe mét of zonder postzegel opsturen naar

STICHTING OUD DEVENTER
Bergstraat 15, 7411 ER Deventer

Teken nú
in met
voordeel!

WALBURG PERS

GESCHIEDENIS VAN DEVENTER

...2 delen in exclusieve
luke linnen cassette...

I Oorsprong en middeleeuwen
II Nieuwe en nieuwste tijd

door Henk Slechte

€ 99,-

na 1 januari 2011 € 125,-

832 pagina's
rijk geïllustreerd in kleur
22,3 x 28,6 cm
gebonden in half linnen band
verschijnt oktober 2010
ISBN 978.90.5730.675.4

Voordeel als u nú intekent

Indien u nú intekent op de exclusieve boekdelen in luke linnen cassette van Geschiedenis van Deventer profiteert u van de speciale tekenprijs van € 99,-
Bovendien kunt u uw naam laten opnemen in de lijst van intekenaren achterin het boek.

Knip of kopieer de bon en stuur deze vóór 10 september a.s. zonder postzegel naar Uitgeverij Walburg Pers, Antwoordnummer 87, 7200 VB ZUTPHEN. Geef op de bon aan of u met uw naam opgenomen wilt worden in de lijst van intekenaren achterin het boek. U kunt uw bestelling ook telefonisch plaatsen (0575-513882) of bestellen via onze website (www.walburgpers.nl). Na 1 januari 2011 wordt de prijs van deze luke editie € 125,-. De verzendkosten bedragen € 10,- per bestelling. Deze uitgave verschijnt eveneens in een voordeliger handelseditie. Kijk voor meer informatie op www.walburgpers.nl

Ja, ik teken in:

exempla(a)r(en) van de gelimiteerde editie van Geschiedenis van Deventer, bestaande uit twee in half linnen gebonden boekdelen in een luke linnen cassette (ISBN 978.90.5730.675.4), voor de tekenprijs van € 99,- in plaats van € 125,- exclusief verzendkosten.

Ik stel prijs op vermelding in de lijst van intekenaren: ☐ ja ☐ nee

Dhr./Mw.*

Titel + initialen

Adres

Postcode

Plaats

Telefoon

E-mail

Ik betaal

☐ met een acceptgiro ☐ met een eenmalige machtiging

Machtiging

Hierbij macht ik Uitgeverij Walburg Pers om eenmalig € 99,- per exemplaar plus € 10,- verzendkosten af te schrijven wegens levering van bovenstaande titel.

Rekeningnummer

Handtekening
voor eenmalige
machtiging

(Advertentie)

Onbestelbaar? Dan graag retour naar Bergstraat 15, 7411 ER Deventer

Stichting